

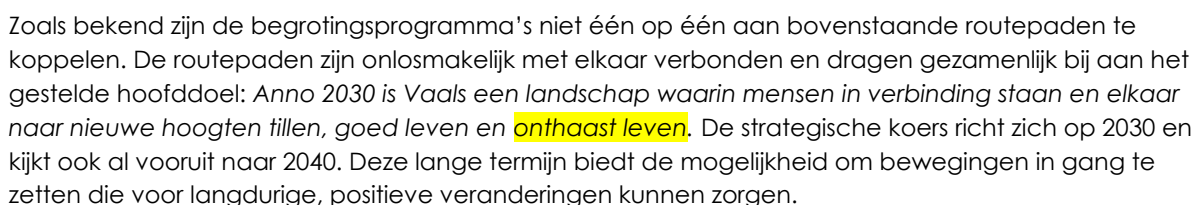
Kadernota voor de begroting 2026

En de meerjarenbegroting 2027-2029

gemeente
vaals

Eind 2024 heeft de Gemeenteraad een samenvatting van de strategische koers in de begroting 2025 vastgesteld, die is gebaseerd op de Transitievisie Vaals Verbindt (2019). Deze koers, met als eerste ijkpunt 2030, is weergegeven in onderstaande routekaart.

Dat die positieve veranderingen nodig zijn moge duidelijk zijn. Het feit dat we succesvol zijn met onze aanvragen in de Regiodeals en Dorpendeals betekent dat we stevige structurele problemen met de leefbaarheid in delen van de gemeente hebben. Problemen die, zeker voor de kern Vaals, ver afwijken van het gemiddelde in het Heuvelland en welhaast stedelijk van karakter zijn. De komende jaren zetten we alles in om de aangetaste structuur en onder druk staande veerkracht van delen van Vaals structureel naar een hoger plan te brengen. Daarbij verliezen we de delen van Vaals waar wel sprake is van een gezond fundament niet uit het oog. Sterker, we hebben de kracht van die delen nodig om de zwakte van andere delen naar een hoger niveau te tillen.

2

sterke schouders naar Vaals te halen én ruimte te bieden voor een passende woon carrière voor onze inwoners, liggen voor een groot deel op stoom: de voormalige Esso locatie, Pastoerswei, Von Clermontpark en Vijlen Zuid-Oost.

Met het Regio Deal programma VallisVeld wordt ingezet op het opwaarderen van de veerkracht van onze inwoners in plangebied. Het programma is een schoolvoorbeeld van integraal denken en handelen: wonen, openbare ruimte, zorg, sociale samenhang. Alles komt samen in een aanpak waarbij maatschappelijke partners, inwoners en gemeente intensief samenwerken.

De recent gehonoreerde Dorpendeal met de provincie Limburg sluit hier naadloos op aan, in die zin dat in overleg met de basisscholen gewerkt zal worden aan het uitrollen van de rijke schooldag, waarbij meer sport, mentale gezondheid en gezonde voeding centraal staan. Dit kan dienen als een eerste stap richting de "gezonde basisschool van de toekomst".

Ook wat betreft maatschappelijke accommodaties en de daarbij horende ontmoetingsfunctie zijn belangrijke stappen gezet. Enerzijds door het accommodatiebeleid te actualiseren en aan de gemeenteraad voor te leggen; anderzijds door heel concreet de locaties Oud-Lemiers en Suisse aan te kopen. Juist deze concrete voorbeelden laten de nieuwe, integrale lijn goed zien. Het gaat niet primair om een gebouw, maar om de betrokkenheid van de inwoners in planvorming, beheer én uitvoering. Middels de vaststelling van de Agenda Vrijtijdseconomie heeft de gemeente een duidelijke richting gekozen voor de doorontwikkeling van de toeristische sector, waarbij leefbaarheid en kwaliteit harde kaders voor ontwikkelingen vormen.

De oprichting van het Parkbureau Bocageland draagt bij aan het beschermen en verbeteren van ons prachtige landschap en de manier waarop (agrarische) ondernemers hier een bijdrage aan (kunnen) leveren.

De participatievisie wordt steeds vaker vertaald in concrete initiatieven, zoals bijvoorbeeld in verkeerspanelen en de aanpak om te komen tot een werkbaar beheervariant voor maatschappelijke accommodaties. Daarnaast wordt in toenemende mate gebruik gemaakt van community processing als middel om te komen tot goede participatie en co-creatie.

Grenzen aan de ambities?

Deze kleine greep geeft ook een beeld van het hoge ambitieniveau van de gemeente Vaals. We willen veel, we willen snel. Maar daarbij stuiten we op de grenzen van wat organisatorisch en financieel haalbaar is. Zeker met het oog op hierboven beschreven financiële, politiek-bestuurlijke en mondiale onzekerheid. Daarom is het van belang om slimme keuzes te maken: kiezen voor beleid en instrumenten die daadwerkelijk een structurele impuls kunnen realiseren, ten koste van beleid en instrumenten die dat niet of minder doen. Ook als dat politiek wellicht pijn doet.

De inkomstenkant in meerjarig perspectief is in principe bekend en weergegeven in de voorjaarsnota 2025. De enige onzekerheid is dat het aantreden van een nieuw kabinet wellicht nog tot wijzigingen in het gemeentefonds leidt. De uitgavenkant, zeker van de ambities/bouwstenen die volledig nieuw zijn, is op dit moment allerm minst concreet. De komende maanden zullen de cijfers aan de uitgavenkant geconcretiseerd en onderbouwd moeten worden. Dat maakt het trekken van een "rode lijn", in de zin van welke ambities/bouwstenen passen binnen de begrotingsruimte en welke niet, op dit moment weinig zinvol. In de begroting 2026 zal blijken welke ambities/bouwstenen passen en welke op een andere wijze mogelijk zijn, zoals bijvoorbeeld door fasering of nieuw voor oud.

Opzet van de Kadernota

We starten met een overzicht van de te bereiken resultaten in 2026 en de door raadsleden toebedeelde punten en een verwijzing naar de factsheets die ook al in het kader van de bouwstenennotitie met de raad gedeeld zijn. Gevolgd door een beleidsmatige analyse en verknoping van de prioritering.

Prioritering door de Raad

Wat willen we bereiken in 2026?	Punten	Speerpunt	Pagina
In 2026 moet oorzaak en duiding van de alarmerende uitstroomcijfers duidelijk zijn en leiden tot een gedragen, ontschottende aanpak.	88	Uitstroom op niveau	Blz 7
Op basis van de BRO-analyse een start maken met een centrumaanpak die de leegstand aanpakt, de uitstraling van panden en gebied kwalitatief verhoogd en toewerkt naar een compact(er) kernwinkelgebied.	88	Centrumaanpak kern Vaals	Blz 8
Een inhaalslag maken door vergroening/verfraaiing van de pleinen in de kern Vaals, waarbij het streven naar klimaatbestendigheid hand in hand gaat met het verhogen van de attractiviteit en verblijfsklimaat van de openbare ruimte.	83	Vergroening/verfraaiing pleinen kern Vaals	Blz 9
Op basis van het veerkrachtonderzoek en data-analyse is er een eenduidig woonprogramma dat we als richtsnoer gebruiken voor de invulling van strategische locaties, voor het beoordelen van particuliere initiatieven en een integrale impuls in de leefbaarheid.	74	Opstellen woonprogramma	Blz 10-11
Op basis van het door de gemeenteraad vast te stellen accommodatiebeleid is accommodatiestructuur geherstructureerd en versterkt.	70	Ontwikkeling maatschappelijke voorzieningen	Blz 12
De omvang van de particuliere huursector vraagt om een analyse en aanpak.	56	Opstellen woonprogramma	Blz 10-11
Door extra in te zetten op laagdrempelige ondersteuning en trajectbegeleiding realiseren we een soepele overgang naar volwassenheid/zelfstandigheid van jongeren die ondersteuning nodig hebben.	53	Verbetering van de overgang van jeugd naar volwassenheid (18-/18+)	Blz 13-14
Meer inzicht en grip krijgen op vermeende ondermijningspogingen, beschikbaar instrumentarium en objecten die ondermijningsgevoelig zijn.	46	Tegengaan van ondermijnende criminaliteit	Blz 15
Boven op de huidige aanpak gaan we via een benchmark en op basis van een lerende aanpak op zoek naar innovatieve manieren om de armoede in Vaals terug te dringen. Daarbij richten we ons nadrukkelijk ook op externe financiële stromen.	40	Investeren in armoedebestrijding en schuldhulpverlening	Blz 16
We beschikken over een gedetailleerd inzicht in de aard en omvang van de problematiek van jongeren zonder startkwalificatie, hebben kennis verworven over	40	Handen uit de mouwen	Blz 17

elders bewezen effectieve aanpak elders en zijn een pilot gestart.			
Een start maken met een analyse van de groenstructuur in de andere kernen.	25	Vergroening/verfraaiing pleinen kern Vaals	Blz 9
Uit metingen moet duidelijk zijn dat de maatregelen in het kader van de aanpak verkeersdruk buitengebied werken.	22	Brede participatieve verkeersaanpak	Blz 18
We willen de aanzetten uit voorgaande jaren verder uitbouwen en verankeren in de organisatie, waarbij communicatie in een vroeg stadium betrokken wordt bij relevante dossiers.	22	Doorontwikkeling van communicatie	Blz 19
Hervormen van onze aanpak op het gebied van sport, gezondheid en cultuur zodat we (nog) beter aansluiten op de behoefte van onze inwoners	20	Bevorderen van sport, gezondheid en cultuur als verbindende factor	Blz 20
Een drukke, levendige markt met een spin-off richting vaste ondernemers.	16	Een levendige weekmarkt	Blz 21
Meer evenementen van hoogwaardige kwaliteit die aansluiten op onze kernkwaliteiten.	15	Evenementen intensiveren	Blz 22
De neerwaartse trend in eenzaamheid en beleving van de eigen gezondheid is gekeerd.	14	Bevorderen van sport, gezondheid en cultuur als verbindende factor	Blz 20
Het realiseren van een attractief netwerk van wandel- en fietsroutes.	12	Aanleg nieuwe wandelpaden met groene aankleding aan dorpsranden	Blz 23
Een door de verschillende relevante stakeholders gedragen uitrol van de activiteiten uit de Agenda Grenzeloos Gastvrij realiseren.	10	Uitvoeren agenda Vrijtijdseconomie	Blz 24
Een gemeentebrede uitrol van onze faciliterende rol in participatietrajecten en experimenteren met het daadwerkelijk delen van verantwoordelijkheden.	9	Stimuleren actief burgerschap	Blz 25
De attractiviteit in het kernwinkelgebied is toegenomen als gevolg van een nieuwe inrichting van de groene middenberm.	9	Aanpassen groene middenberm Maastrichterlaan	Blz 26
Een samenhangende aanpak voor participatie op specifiek verkeersmaatregelen ontwikkelen.	8	Brede participatieve verkeersaanpak	Blz 18
We maken een start met City Branding	5	Uitvoeren agenda Vrijtijdseconomie	Blz 24
Een uitbouw van het ingezette traject zodat we in 2026 een volwaardige gidsfunctie realiseren. Een gidsfunctie	0	Doorontwikkeling dienstverlening	Blz 27

waarbij de KCC-medewerker fungeert als gids voor de inwoner met een vraag, zorgt voor warme overdracht en, indien nodig, interne aanjager.			
--	--	--	--

Beleidsmatige verknoping

Zoals gesteld zijn alle ambities van belang, ongeacht de puntentoedeling. De puntentoedeling ziet het College vooral als een urgentiestelling; als iets dat met meer voorrang opgepakt moet worden dan iets met een lagere puntentoedeling.

Veel ambities zijn ook direct met elkaar verbonden. Als sprekend voorbeeld mag de brede aandacht en hoge prioritering voor de kwalitatieve doorontwikkeling van de kern Vaals gelden. Uit de puntentoedeling blijkt dat die kwalitatieve doorontwikkeling voor de gemeenteraad een duidelijke link heeft met leefbaarheid voor onze inwoners, een economische impuls voor onze ondernemers en attractiviteit voor bezoekers. Maar in die kwalitatieve doorontwikkeling ligt ook een directe relatie met het streven om onze kernen meer klimaatbestendig te maken door vergroening, ontstening en slim waterbeheer.

Het voorbeeld van de kwalitatieve doorontwikkeling van de kern Vaals is ook sprekend voor wat betreft de verwevenheid van ambities met een hoge puntentoedeling en die met een lagere puntentoedeling. Immers, de kwalitatieve doorontwikkeling hangt niet alleen samen met een aanpak van de leegstand en meer groen, maar ook met de kwaliteit en inrichting van de middenberm, reuring door spraakmakende activiteiten en de wijze waarop die kwaliteit middels city branding kenbaar gemaakt wordt voor (nieuwe) bezoekers.

Wonen en sociale structuur zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden en dat komt tot uiting in de prioritering: een gerichte, op gewenste doelgroepen gerichte woonprogrammering is direct gekoppeld aan een aanpak van de huidige scheefgroei in het woningbestand. De verbinding tussen ruimte en sociaal komt wellicht het meest duidelijk naar voren in de hoge prioritering voor een nieuw accommodatiebeleid. De nieuwe accommodatiestructuur vormt een directe investering in sociale cohesie en samenredzaamheid, en vormt als zodanig een belangrijk platform voor actief burgerschap. Door de nadruk in 2026 op onder andere de transformatie van Fraiche ligt er een directe link met ons streven om te investeren in kinderen en jongeren. Eenzelfde argumentatie ligt onder het streven om te werken aan een soepele overgang naar volwassenheid/zelfstandigheid van jongeren die ondersteuning nodig hebben en de aanpak van de schooluitstroomcijfers. Beide ambities zijn een massieve investering in de toekomst van onze kinderen.

In de prioritering zien we ook het belang van data en cijfers terug. Onder andere bij de aanpak van schooluitstroom, het opstellen van een woonprogramma, de aanpak van de particuliere huursector, bestrijding van leegstand, de aanpak van ontbrekende startkwalificaties en een innovatieve aanpak van armoede. De inzet van data en cijfers is niet bedoeld om het getal bepalend te laten zijn, maar wel om een startanalyse te maken: hoe is het probleem opgebouwd? Hoe omvangrijk is het probleem? Welke draaiknoppen kunnen het meeste resultaat opleveren? Hoe verhoudt zich het probleem tot de situatie in vergelijkbare gemeenten? Data en cijfers helpen ons ook om tussentijds bij te stellen en regelmatig te meten of de nagestreefde resultaten daadwerkelijk bereikt worden.

Tot slot laat de prioritering zien dat in gang gezette, en door de gemeenteraad reeds eerder besloten beleidslijnen/budgetten, een logische lagere puntentoedeling krijgen vanwege het feit dat dit in wezen staand beleid is, zoals bijvoorbeeld het uitvoeren van de Agenda Grenzeloos Gastvrij, de gidsfunctie van het KCC en actief burgerschap.

Speerpunt	Uitstroom op niveau
Strategische ambitie	Kinderen in Vaals moeten dezelfde kansen hebben als kinderen elders. Onderzoek toont aan dat er een sterke relatie is tussen kansen, de plek waar je opgroeit en het gezin waarin je opgroeit. De plek pakken we aan via wonen en openbare ruimte; het gezin via onze preventieve en doortastende aanpak in het sociaal domein; de kansen pakken we aan via onderwijs. Strategische ambitie op dat laatste punt is een significante verbetering van het uitstroomniveau in 2030.
Waar staan we nu?	De uitstroomcijfers van de basisschoolleerlingen in Vaals is alarmerend. Op de hoogste adviesniveaus scoort Vaals zelfs slechter dan menige stad. De cijfers vragen weliswaar meer verdieping, maar de trend is duidelijk. Ook voor wat betreft het cijfer voor verhoogd risico op onderwijsachterstand scoort Vaals slecht. De oorzaken worden wel vermoed, maar een harde duiding en dus aanpak ontbreken.
Wat willen we bereiken in 2026?	
Wat gaan we ervoor doen?	In 2026 stellen scholen, gemeente en externe deskundigen een compleet overzicht van oorzaken van de verschillen in uitstroomniveaus op, inclusief een aanvalsplan van mogelijke (deel)oplossingen. In 2026 nemen we ouders mee in de resultaten van de analyse en mogelijke oplossingen en gaan op zoek naar draagvlak voor uitvoering van het aanvalsplan: bij ouders, bij schoolbesturen, bij de gemeenteraad.
Welke middelen hebben we daarvoor nodig?	Op een ontschottende wijze kijken naar verantwoordelijkheden en taken van scholen, ouders en gemeente, waarbij niet de oorspronkelijke taakverdeling uitgangspunt is, maar dat wat werkt. De cijfers vragen om meer verdieping, waardoor oorzaken en mogelijke oplossingen in zicht komen. Pas daarna zal bekeken worden hoe en ander in de uitvoering en financiële verdeling kan landen. Voor de analysefase wordt een incidenteel werkbudget van € 20.000 gevraagd.
Participatie	Voor de analyse en het verkennen van mogelijke oplossingen kunnen we niet zonder elkaar: ouders, schoolbesturen, leraren, gemeente, maatschappelijke verbanden vormen een kansenalliantie.

Speerpunt	Centrumaanpak kern Vaals
Strategische ambitie	Het kernwinkelgebied is het fysieke hart van de lokale economie. Strategische ambitie is om het kernwinkelgebied schoon, veilig, compact en aantrekkelijk te maken voor inwoners, bezoekers en ondernemers.
Waar staan we nu?	Hardnekkige leegstandsproblematiek tast de aantrekkelijkheid van het centrum aan. De leegstand is al jaren groot en komt anno 2025 neer op ruim 30% van het aantal verkooppunten en het totale winkelvloeroppervlak. In Q1 van 2025 heeft het bureau BRO een analyse van het kernwinkelgebied opgeleverd, waarin de kansen en bedreigingen zijn verkend.
Wat willen we bereiken in 2026?	Op basis van de BRO-analyse een start maken met een centrumaanpak die de leegstand aanpakt, de uitstraling van panden en gebied kwalitatief verhoogd en toewerkt naar een compact(er) kernwinkelgebied.
Wat gaan we ervoor doen?	We gaan met eigenaren van winkelpanden in overleg over het toekomstbeeld van hun pand(en), met daarbij de leegstandsverordening als stok achter de deur. We gaan met ondernemers in overleg om te onderzoeken of verplaatsing naar een meer compact kernwinkelgebied bespreekbaar en haalbaar is, en onder welke voorwaarden. We gaan op basis van benchmark kijken naar de werking/effectiviteit van instrumenten als gevefonds, leegstandsfonds, verhuissubsidies, etc.
Welke middelen hebben we daarvoor nodig?	Structureel een bedrag van € 100.000 als werkbudget om met de acties uit de nog op te stellen uitvoeringsagenda van BRO aan de slag te gaan.
Participatie	De gesprekken met ondernemers over de kwaliteit van het centrum zijn reeds gevoerd. Deze dialoog dient in de toekomst in stand te worden gehouden om zo een goed beeld te krijgen wat de behoefte is van deze doelgroep en waar de gemeente een rol kan pakken.

Speerpunt	Vergroening/verfraaiing pleinen kern Vaals
Strategische ambitie	Strategische ambitie is om onze kernen klimaatbestendig te maken. Groen vervult daarbij een cruciale rol. Groen zorgt voor verkoeling tijdens hitte, infiltreert water tijdens (heftige) regenbuien en heeft een positieve invloed op de beleving van de openbare ruimte.
Waar staan we nu?	Met name de kern Vaals is sterk versteend, zeker voor wat betreft de openbare ruimte op het Koningin Julianaplein, Von Clermontplein en Willem Alexanderplein. De ligging midden in het buitengebied geeft voor de andere kernen een ander gevoel, maar ook hier is op enkele plekken verstening aan de orde.
Wat willen we bereiken in 2026?	Een inhaalslag maken door vergroening/verfraaiing van de pleinen in de kern Vaals, waarbij het streven naar klimaatbestendigheid hand in hand gaat met het verhogen van de attractiviteit en verblijfsklimaat van de openbare ruimte. Een start maken met een analyse van de groenstructuur in de andere kernen.
Wat gaan we ervoor doen?	Momenteel is een ontwerp voor de vergroening van de pleinen in ontwikkeling. In 2025 gaan we op zoek naar bestuurlijk en maatschappelijk draagvlak voor een te kiezen ontwerp. Afhankelijk van de uitkomsten van het bestuurlijke en maatschappelijke debat bepalen we de uitvoering in 2026. De kern Vijlen zal als pilot geanalyseerd worden op de 3-30-300 regel: vanuit elke woning moeten 3 bomen zichtbaar zijn, dient 30% van de woningen in een schaduw van een boom te vallen en is er binnen een straal van 300 meter vanuit elke woning een verkoelende, groene plek.
Welke middelen hebben we daarvoor nodig?	Momenteel is een ontwerp voor de vergroening van de pleinen in ontwikkeling. De hoogte van de financiële investering is afhankelijk van de keuzes die uiteindelijk in het definitieve ontwerp gemaakt worden. De kapitaallasten zullen verwerkt worden in opeenvolgende begrotingen.
Participatie	Het proces om te komen tot een definitief ontwerp zal conform de participatievisie vorm krijgen.

Speerpunt	Opstellen woonprogramma
Strategische ambitie	Een gezonde woningvoorraad is een gedifferentieerde woningvoorraad. Een gedifferentieerde woningvoorraad is een woningvoorraad met een mix van verschillende sociaaleconomische inwonersgroepen (en hun financiële ruimte) en die ruimte biedt voor een woon carrière in de eigen buurt/kern. Daar waar we toevoegen hebben inbreiding, doorstroming en verduurzaming van bestaande bouw de voorkeur boven uitbreiding.
Waar staan we nu?	Het percentage koopwoningen is een indicatie voor de sociaaleconomische draagkracht. De kern Vaals zit ver onder het landelijk gemiddelde. Tevens kent de gemeente Vaals een opvallend hoog percentage particuliere huur. In elk geval in de kern Vaals is geen sprake van een gedifferentieerde woningvoorraad. Het veerkrachtonderzoek zal een analyse van de veerkrachtontwikkeling van buurten/kernen/gebieden opleveren en een set van integrale aanbevelingen die doorwerken in alle programma's. Met het invullen van de strategische locaties vinden toevoegingen plaats die de huidige woningvoorraad meer differentiëren.
Wat willen we bereiken in 2026?	Op basis van het veerkrachtonderzoek en data-analyse is er een eenduidig woonprogramma dat we als richtsnoer gebruiken voor de invulling van strategische locaties, voor het beoordelen van particuliere initiatieven en een integrale impuls in de leefbaarheid. De omvang van de particuliere huursector vraagt om een analyse en aanpak.
Wat gaan we ervoor doen?	In 2026 starten we met de uitvoering van het woonprogramma dat in 2025 ter besluitvorming voorligt. Een belangrijke partner daarbij is Krijtland Wonen, met wie we prestatieafspraken maken over invulling en realisatie van het woonprogramma. We ontwikkelen een monitor waarmee we de bestaande woningvoorraad kunnen volgen en analyseren. Dat is enerzijds van belang om de mate en inhoud van eventuele toevoegingen te beoordelen, en anderszins te bepalen welke mogelijkheden voor doorstroming en verduurzaming aanwezig zijn. De leegstands aanpak zal in 2026, mede op basis van de lopende pilot 2025, met kracht voortgezet worden. In 2026 brengen we de particuliere sector in de kernen Vaals en Lemiers gedetailleerd in beeld en ontwikkelen een aanpak om de rotte appels gestructureerd aan te pakken. In 2026 stellen we een huisvestingsverordening op waarmee we woningzoekenden met een sociale en/of economische binding met Vaals een voorsprong kunnen geven.

Welke middelen hebben we daarvoor nodig?	De ontwikkeling van een adequate monitor vraagt een incidenteel budget van € 25.000. Vooralsnog gaan we ervan uit dat de uitvoering van de andere prioriteiten gefinancierd kan worden door verschuivingen binnen bestaande (meerjaren)plannen en budgetten. Blijkt dit onvoldoende dan komt dit ter sprake bij de begroting 2026.
Participatie	Een belangrijke partner bij het realiseren van het woonprogramma is Krijtland Wonen, met wie we prestatieafspraken maken over invulling en realisatie van het woonprogramma. Het afzetten van woonprogramma tegen ontwikkelplannen van strategische locaties betekent dat ontwikkelaars en gemeente een gericht partnerschap aangaan.

Speerpunt	Ontwikkeling maatschappelijke voorzieningen
Strategische ambitie	Maatschappelijke voorzieningen fungeren als platforms voor ontmoeting, sociale samenhang en inclusie. Maar ook voor een plezierige vrijetijdsbesteding, gezondheid door sport en bewegen, en voortzetting van ons cultureel erfgoed. Strategische ambitie is om voldoende maatschappelijke voorzieningen te hebben, zowel in kwantiteit als kwaliteit om die platformfunctie te kunnen bieden.
Waar staan we nu?	De huisvesting van maatschappelijke initiatieven is momenteel versnipperd over diverse gemeentelijke gebouwen die grotendeels verouderd zijn en niet meer voldoen aan de wensen van gebruikers.
Wat willen we bereiken in 2026?	Op basis van het door de gemeenteraad vast te stellen accommodatiebeleid is de accommodatiestructuur geherstructureerd en versterkt.
Wat gaan we ervoor doen?	In 2026 biedt de Suisse, als centrale maatschappelijke voorziening voor de kern Vaals, na verbouwing en uitbreiding optimaal ruimte aan zowel bestaande als nieuwe maatschappelijke initiatieven. In 2026 is Fraiche een muziekcentrum met oefenruimtes en muziekonderwijsfaciliteiten, om talentontwikkeling en culturele cohesie te bevorderen. In 2026 wordt de huidige gemeenschapsvoorziening Oud-Lemiers beheerd door een beheerstichting van inwoners. Mede op basis van de ervaringen met beheer en gebruik van Oud-Lemiers wordt in 2026 een besluit genomen over de contouren van de nieuwe gemeenschapsvoorziening.
Welke middelen hebben we daarvoor nodig?	Ondanks het uitgangspunt dat de aanpassing/uitbreiding en het toekomstig beheer van de Suisse in principe dienen te passen binnen de financiële kaders, kunnen aanvullende financiële eisen voortvloeien uit het investeringsplan en meerjarig onderhoudsplan. Een ander punt van aandacht is de vorm van beheer die kan leiden tot aanvullende financiële eisen.
Participatie	Het beleid maatschappelijke accommodaties en het programma van eisen en wensen van de Suisse is tot stand gekomen via een uitgebreide participatieve aanpak. Een extern adviesbureau werkt de resultaten hiervan uit in een formeel programma van eisen, waarbij terugkoppeling plaatsvindt met betrokken partijen. Uiteindelijk worden op bestuurlijk niveau keuzes gemaakt over de investeringen en de beheervorm.

Speerpunt	Verbetering van de overgang van jeugd naar volwassenheid (18-/18+)
Strategische ambitie	Het strategisch streven is dat jongeren geen gebruik hoeven te maken van vormen van zorgondersteuning. Is dat wel nodig, dan is het streven om jongeren zo snel mogelijk weer zelfredzaam te laten zijn. Lukt dat niet, dan zetten we in op vroegtijdige signalering en een warme overdracht tussen voorzieningen, zodat deze groep goed voorbereid de overstap maakt van jeugd- naar volwassenondersteuning. Ook bij volwassenondersteuning geldt dat we streven naar maximale zelfredzaamheid.
Waar staan we nu?	Gelukkig gaat het goed met het overgrote deel van de jongeren die op de grens van 18 jaar zijn. Maar er zijn ook jongeren die 18 worden, kwetsbaar zijn en ondersteuning nodig hebben. Ze vallen niet langer onder de Jeugdwet en kunnen tijdens deze overgang in financiële of maatschappelijke problemen terechtkomen. Daarnaast hebben relatief veel jongeren in de gemeente Vaals geen startkwalificatie. Het verkleinen van het aantal jongeren zonder startkwalificatie begint al in het basisonderwijs. Reden voor het speerpunt Uitstroom op Niveau. De jongeren zonder startkwalificatie zitten niet meer in het onderwijs en moeten via het programma Werk en Economie aangepakt worden: speerpunt Handen uit de Mouwen.
Wat willen we bereiken in 2026?	Door extra in te zetten op laagdrempelige ondersteuning en trajectbegeleiding realiseren we een soepele overgang naar volwassenheid/zelfstandigheid van jongeren die ondersteuning nodig hebben.
Wat gaan we ervoor doen?	In 2026 herkennen we vroegtijdig problemen bij kinderen en jongeren. Dat uit zich in het feit dat het aantal, bij de gemeenten onbekende zorgmeldingen via de huisartsen gehalveerd is ten opzichte van 2024. In 2026 zorgen we voor een warme overdracht van informatie en begeleiding wanneer zij van het ene ondersteuningssysteem naar het andere overstappen, zodat continuïteit in de hulp gewaarborgd blijft. Dat uit zich in het feit dat de doelgroep geen wachtlijst meer kent. Het aantal voortijdig schoolverlaters daalt ten opzichte van het cijfer 2024 door het versterken van de samenwerking met onderwijsinstellingen en Voortijdig SchoolVerlaters (VSV). We vergroten en monitoren de zelfredzaamheid van jongeren door gerichte trajectbegeleiding en een gezinsgerichte aanpak.
Welke middelen hebben we daarvoor nodig?	In eerste instantie kijken we naar inzet van bestaande budgetten. Eventuele aanvullende middelen worden meegenomen in de begroting 2026.

Participatie	Samenwerking met scholen, zorginstanties en maatschappelijke organisaties wordt geïntensiveerd om een sluitend vangnet voor jongeren te creëren. Daarnaast wordt ingezet op directe betrokkenheid van jongeren en hun gezinnen bij de ontwikkeling van beleid en ondersteuningsprogramma's.
---------------------	---

Speerpunt	Tegengaan van ondermijnende criminaliteit
Strategische ambitie	Criminelen beschikken over illegaal vermogen waardoor economische en sociale macht- en invloedposities ontstaan met een ondermijnend effect op de samenleving. Strategische ambitie is om zicht te krijgen op ondermijningspogingen en daar waar gesignaleerd, in te grijpen, bij voorkeur voordat de poging zich daadwerkelijk manifesteert.
Waar staan we nu?	Om ondermijning te bestrijden maken we gebruik van het ACT!Interventieteam, een intergemeentelijke samenwerking van onder andere BOA's, toezichthouders, politie en Openbaar Ministerie. Zo worden bijvoorbeeld jaarlijks meerdere controledagen op adressen en vakantieparken gepland.
Wat willen we bereiken in 2026?	Meer inzicht en grip krijgen op vermeende ondermijningspogingen, beschikbaar instrumentarium en objecten die ondermijningsgevoelig zijn.
Wat gaan we ervoor doen?	We richten een database in van objecten die ondermijningsgevoelig zijn. Het doel van de database is om zodra sprake is van het vermoeden van een vermeende ondermijningspoging alle relevante informatie direct voor alle partijen voorhanden is. Inwoners zien heel veel zaken in hun direct leefomgeving. Ook zaken waarvan ze denken dat die wellicht niet helemaal in de haak zijn. In 2026 gaan we de bewustwording bij onze inwoners en ondernemers vergroten, gekoppeld aan de inrichting van een centraal meldpunt (eventueel in samenwerking met andere Heuvellandgemeenten).
Welke middelen hebben we daarvoor nodig?	Voor het inrichten van een meldpunt is budget nodig. De omvang is afhankelijk van de vraag of er sprake zal zijn van samenwerking in het Heuvelland, en dus ook sprake van gedeelde kosten. Het uiteindelijke budget zal opgenomen worden in de begroting 2026.
Participatie	We werken intensief samen met interne organisatieonderdelen en met externe partijen als politie en openbaar ministerie.

Speerpunt	Investeren in armoedebestrijding en schuldhulpverlening
Strategische ambitie	Strategische ambitie is om middels een integrale en innovatieve aanpak armoede in Vaals terug te dringen naar een niveau dat in lijn ligt met het landelijk gemiddelde.
Waar staan we nu?	Gezien de hoge armoedecijfers in Vaals is een structurele en integrale aanpak van armoede en schulden noodzakelijk. Steeds meer inwoners hebben moeite om financieel rond te komen en doen een beroep op gemeentelijke voorzieningen voor ondersteuning. Dit vraagt om een doelgerichte inzet van middelen en initiatieven die inwoners sneller en vooral effectiever helpen. Door een breed armoede- en schuldenbeleid te ontwikkelen, zorgen we ervoor dat inwoners effectiever ondersteund worden bij armoede en schulden. Dit omvat o.a. schuldhulpverlening, budgetbeheer en duurzame armoedebestrijding.
Wat willen we bereiken in 2026?	Boven op de huidige aanpak gaan we via een benchmark en op basis van een lerende aanpak op zoek naar innovatieve manieren om de armoede in Vaals terug te dringen. Daarbij richten we ons nadrukkelijk ook op externe financiële stromen.
Wat gaan we ervoor doen?	Op basis van een scherpe effectmeting het versterken en doorontwikkelen van alle bestaande armoede- en schuldhulpverleningsinitiatieven, zoals de Werkplaats Financiën, het inlooppreekuur en de Ruilwinkel, in die zin dat effectiviteit en resultaat centraal komen te staan: vorm volgt resultaat. Een community processing-aanpak waarbij inwoners en maatschappelijke organisaties nauw betrokken worden bij de ontwikkeling van beleid en initiatieven
Welke middelen hebben we daarvoor nodig?	Een structureel innovatiebudget € 20.000 als aanjager van (elders) bewezen aanpakken.
Participatie	Om armoedebestrijding effectief aan te pakken, wordt gewerkt met een community processing-aanpak waarbij inwoners en maatschappelijke organisaties nauw betrokken worden bij de ontwikkeling van beleid en initiatieven. Hierdoor ontstaat een breed gedragen aanpak die aansluit bij de werkelijke behoeften.

Speerpunt	Handen uit de Mouwen
Strategische ambitie	Strategische streven is om enerzijds het percentage jongeren zonder startkwalificatie in de gemeente Vaals te laten dalen naar het landelijk gemiddelde van 12%, anderzijds om een aanpak te ontwikkelen waarbij jongeren zonder startkwalificatie ingeschakeld worden bij relevante sociaal-maatschappelijke opgaven.
Waar staan we nu?	In de gemeente Vaals heeft 18% van de groep 18-30 jarigen geen startkwalificatie. In 2017 was het gemeentelijk gemiddelde nog 14%. Ook de kernen Vijlen en Lemiers zitten met 15% ruim boven het landelijk gemiddelde.
Wat willen we bereiken in 2026?	We beschikken over een gedetailleerd overzicht in de aard en omvang van de problematiek, hebben kennis verworven over elders bewezen effectieve aanpak en zijn een pilot gestart.
Wat gaan we ervoor doen?	Voor de lange termijn hangt dit speerpunt samen met de inspanningen die we gaan ontplooiën in het speerpunt Uitstroom op Niveau in het programma Mensen&Voorzieningen. Voor de korte termijn gaan we aan de slag met het in kaart brengen van oorzaken, analyse doelgroep(en) en benchmark van werkende aanpakken elders. We starten met een inventarisatie van relevante sociaal-maatschappelijke activiteiten waarbij de doelgroep(en) ingeschakeld kan worden, onderzoeken welke formele barrières daarbij doorbroken moeten worden en starten een pilot om via de lerende aanpak een handelingsperspectief te ontwikkelen.
Welke middelen hebben we daarvoor nodig?	De analyse, inventarisatie en pilot vragen een incidenteel budget van € 25.000.
Participatie	Ook voor dit speerpunt is een alliantie van stakeholders én doelgroep essentieel om een aanpak te ontwikkelen die werkt én draagvlak heeft.

Speerpunt	Brede participatieve verkeersaanpak
Strategische ambitie	Strategische ambitie is om de verkeersdruk in het buitengebied beheersbaar te maken/houden ten gunste van de leefbaarheid ter plekke. In de kernen is de strategische ambitie vooral gericht op een verkeersveilige inrichting van de openbare ruimte. Bij verkeersaanpak spelen veel belangen en evenveel meningen. Daarom is een brede participatieve aanpak in wezen ook strategisch van aard. Alleen op deze wijze is het mogelijk om enige vorm van draagvlak te realiseren voor maatregelen.
Waar staan we nu?	Elke verkeersmaatregel waar dan ook, heeft direct consequenties voor een plek elders. Dat maakt integrale, gedragen oplossingen moeilijk, zo niet onmogelijk. Elk maatregelenpakket vraagt compromissen tussen de verschillende, uiteenlopende belangen. Voor wat betreft het buitengebied is de analyse van problematiek, cijfers en mogelijke oplossingen nagenoeg afgerond. In de loop van 2025 zullen maatregelen ter besluitvorming voorgelegd worden.
Wat willen we bereiken in 2026?	Uit metingen moet duidelijk zijn dat de maatregelen in het kader van de aanpak verkeersdruk buitengebied werken. Een samenhangende aanpak voor participatie op specifiek verkeersmaatregelen ontwikkelen.
Wat gaan we ervoor doen?	Uitvoering en monitoring van de maatregelen die in het kader van de aanpak verkeersdruk buitengebied besloten zijn. De enigszins gefragmenteerde aanpak in de kernen vervangen door een model waarbij de verkeerscirculatie per kern in kaart wordt gebracht, op een zodanige wijze dat ingrepen zich direct vertalen in consequenties elders.
Welke middelen hebben we daarvoor nodig?	Tijdens de besluitvorming over de verkeersaanpak buitengebied is besloten om de financiële middelen per maatregel aan de gemeenteraad voor te leggen. Deels worden die in 2025 voorgelegd. In het kader van de begroting 2026 zullen de resterende maatregelen en budgetten voorgelegd worden. Het ontwikkelen van een verkeerscirculatiemodel kost incidenteel € 50.000
Participatie	Draagvlak is van essentieel belang. De participatie zal zo breed mogelijk vorm krijgen.

Speerpunt	Doorontwikkeling van communicatie
Strategische ambitie	Strategische ambitie is dat onze communicatie volstrekt helder en eenduidig is, alle inwoners bereikt en daarbij de kanalen gebruikt die nodig zijn om de strategische ambitie te realiseren.
Waar staan we nu?	We zien nog steeds een groei in het aantal inwoners die zich aanmelden voor onze digitale kanalen. Ook het verspreidingsgebied in Vaals van de Troubadoer groeit, mede door gemeentelijke inspanningen.
Wat willen we bereiken in 2026?	We willen de aanzetten uit voorgaande jaren verder uitbouwen en verankeren in de organisatie, waarbij communicatie in een vroeg stadium betrokken wordt bij relevante dossiers. Tevens willen we een start maken met City Branding.
Wat gaan we ervoor doen?	In 2026 actualiseren we het strategische communicatieplan waarin ook de samenhang met andere beleidsplannen geschetst zal worden en op die manier onze integrale werkwijze benadrukt wordt. We bouwen het systeem van persgesprekken verder uit. De ervaringen tot nu toe zijn positief en stellen ons in de gelegenheid om publicaties tijdig en accuraat in de media te brengen. We gaan aan de slag met "City Branding". Een strategische campagne om de kwaliteiten van Vaals sterker en beter zichtbaar te maken. Dit kan bijvoorbeeld door gerichte promotie van bestaande bezienswaardigheden, activiteiten en evenementen. Maar ook door het ontwikkelen van nieuwe activiteiten die aansluiten bij de identiteit van Vaals.
Welke middelen hebben we daarvoor nodig?	In 2025 wordt in het kader van City Branding een beeldmerk en uitvoeringsplan opgesteld. De uitvoering zal extra kosten opleveren die in de begroting 2026 opgenomen worden.
Participatie	We monitoren de permanente feedback die we op onze communicatie krijgen, met name via social media, en vertalen die feedback via de lerende aanpak in toekomstige vormen van communicatie. Voor wat betreft City Branding ligt een duidelijke link met het economisch deel van het programma Werk&Economie en de participatie die daarin centraal staat.

Speerpunt	Bevorderen van sport, gezondheid en cultuur als verbindende factor
Strategische ambitie	De cijfers van de beleving van de eigen gezondheid als goed en de beleving van ernstige eenzaamheid laten een forse teruggang vergeleken met een aantal jaren geleden zien. Onze strategische ambitie is om die neerwaartse trend te keren. Het bevorderen van sport, gezondheid en cultuur draagt bij aan het routepad 'samen goed wonen en leven'.
Waar staan we nu?	Sport, gezondheid en cultuur spelen een belangrijke rol in het versterken van de sociale cohesie en het bevorderen van de vitaliteit van inwoners. Daarnaast hanteren we deze aspecten als vindplaats en preventieve, voorliggende voorzieningen. Door middel van laagdrempelige sport- en beweeginitiatieven en culturele activiteiten stimuleren we inwoners om een actievere en gezondere levensstijl aan te nemen.
Wat willen we bereiken in 2026?	Hervormen van onze aanpak op het gebied van sport, gezondheid en cultuur zodat we (nog) beter aansluiten op de behoefte van onze inwoners en we de neerwaartse trend in eenzaamheid en beleving van de eigen gezondheid kunnen keren.
Wat gaan we ervoor doen?	In 2026 voeren we een behoefteonderzoek onder inwoners uit om het aanbod van sport en gezondheid optimaal af te kunnen stemmen. In 2026 onderzoeken we de noodzaak van en mogelijkheden om meer plekken te realiseren waar sport en beweging een plek kunnen krijgen. Het Activiteitenplein vormt als het ware de centrale buitenplek aan de noordzijde van de Maastrichterlaan. Onderzoek moet uitwijzen of (de randen van) het Bloemendalpark wellicht eenzelfde functie voor de zuidzijde kan vervullen. Tevens onderzoeken we of de kwaliteit en het aanbod van de voorzieningen nog aan de maat is. In 2026 positioneren we cultuur als een volwaardige poot binnen het geheel van preventieve, voorliggende voorzieningen, op basis van de vast te stellen cultuurvisie.
Welke middelen hebben we daarvoor nodig?	De basis voor de activiteiten in 2026 zijn onderzoeken die deels extern uitgezet moeten worden. Daarvoor vragen we een incidenteel onderzoeksbudget van € 50.000
Participatie	Samenwerking met sportverenigingen, scholen en gezondheidsinitiatieven wordt versterkt om het aanbod van sport en gezondheid optimaal af te stemmen op de behoeften van inwoners.

Speerpunt	Een levendige weekmarkt
Strategische ambitie	De wekelijkse markt is van groot economisch belang voor Vaals. Door de markt is in Vaals duidelijk meer bedrijvigheid waarvan ook de lokale ondernemers profiteren. Strategische ambitie is om de weekmarkt van Vaals (wederom) een (eu)regionaal begrip te laten zijn door een kwalitatief en gevarieerd aanbod.
Waar staan we nu?	De attractiviteit van de markt staat onder druk. Afgelopen jaar hebben een aantal marktkooplui opgezegd, waardoor de kosten voor de blijvende marktkooplui stijgen, want Vaals hanteert een kostendekkend tarief. Daarnaast levert de voortdurende leegstand op het Koningin Julianaplein ook geen positieve bijdrage aan de marktbeleving.
Wat willen we bereiken in 2026?	Een drukke, levendige markt met een spin-off richting vaste ondernemers.
Wat gaan we ervoor doen?	We gaan proactief op zoek naar interessante marktpartijen, die iets toevoegen aan het huidig aanbod. We verlagen de markttarieven met 50%. Binnen de gegeven situatie van het Koningin Julianaplein gaan we op zoek naar mogelijkheden om een bijdrage te leveren aan een positieve marktbeleving.
Welke middelen hebben we daarvoor nodig?	Met het voorstel om de markttarieven te verlagen laten we het kostendekkend uitgangspunt los. Een en ander zal leiden tot een inkomstenverlies van circa € 28.000 Indien de impuls aan de marktbeleving het budget overschrijdt, zal een ophoging in de begroting 2026 meegenomen worden.
Participatie	De marktkooplui worden betrokken bij zowel de acquisitie als de impuls aan een positieve beleving.

Speerpunt	Evenementen intensiveren
Strategische ambitie	Evenementen creëren verbinding tussen inwoners. En zorgen ervoor dat inwoners trots kunnen zijn op hun gemeenschap. Daarnaast leveren evenementen een bijdrage aan de economie door bezoekers te trekken. Met evenementen die onze kernkwaliteiten versterken zetten we Vaals op de kaart. De effecten van deze evenementen strekken zich verder dan alleen het evenement zelf. Door slim in te zetten op promotie van alles wat Vaals te bieden heeft, verleiden we bezoekers tot herhaalbezoek. Strategische ambitie is een jaarrond programma van kwalitatief hoogwaardige evenementen die aansluiten op onze kernkwaliteiten en Vaals jaarrond op de kaart zetten in de (eu)regio.
Waar staan we nu?	Het huidige evenementenbeleid biedt voldoende aanknopingspunten voor dit speerpunt, zeker nu de verbinding gezocht kan worden met de agenda Grenzeloos Gastvrij. Het beperkte budget vormt nu een rem op de verdere uitrol van het evenementenbeleid.
Wat willen we bereiken in 2026?	Meer evenementen van hoogwaardige kwaliteit die aansluiten op onze kernkwaliteiten.
Wat gaan we ervoor doen?	We gaan proactief op zoek naar initiatieven die uit (kunnen) groeien tot hoogwaardige evenementen. Daarbij zoeken we niet alleen verbinding met de agenda Grenzeloos Gastvrij, maar ook met de centrumaanpak: een integrale aanpak.
Welke middelen hebben we daarvoor nodig?	Het huidige jaarbudget van € 25.000 ophogen naar € 100.000
Participatie	Samenwerking met ondernemers en betrokken inwoners (bijvoorbeeld via Vaals Verbindt) om tot gedragen evenementen te komen.

Speerpunt	<i>Aanleg nieuwe wandelpaden met groene aankleding aan dorpsranden</i>
Strategische ambitie	Strategische ambitie is om kwaliteitstoerisme te stimuleren middels kwalitatieve randvoorwaarden, zoals veilige, in het landschap ingepaste wandel- en fietspaden die aansluiten op diverse grensoverschrijdende (langeafstand)routes en/of toeristische trekpleisters ontsluiten voor wandelaars en fietsers.
Waar staan we nu?	De huidige wandel- en fietspaden vragen om een upgrade.
Wat willen we bereiken in 2026?	Het realiseren van een attractief netwerk van wandel- en fietsroutes.
Wat gaan we ervoor doen?	In 2025 neemt de raad een besluit over de voorgenomen halfverharding van veldwegen tussen de kernen. Als de raad een positief besluit neemt zal in 2026 de uitvoering gestart worden. In 2026 leggen we een voorstel voor om zoveel mogelijk aansluiting op grensoverschrijdende routes te zoeken c.q. te verbeteren, inclusief de mogelijkheid om specifieke faciliteiten toe te voegen (bv watertappunten, luchtpompen). In dit kader zullen ook de mogelijkheden van een gemeentebrede faciliteit, in de vorm van een centrale fietsenstalling, opnieuw onderzocht worden. In 2026 actualiseren we de bebording van wandel- en fietsroutes. In 2026 starten we een onderzoek naar de mogelijkheden van een voor eenieder toegankelijke "langzame" verbinding tussen de kern Vaals en het Drielandenpunt.
Welke middelen hebben we daarvoor nodig?	Het actualiseren van de bebording vraagt € 10.000 incidenteel. Het onderzoek naar de mogelijkheden van een "langzame" verbinding vragen een incidenteel budget van € 15.000.
Participatie	Relevante stakeholders als ondernemers, fietsersbond en Visit worden betrokken bij de plannen.

Speerpunt	<i>Uitvoering agenda vrijetijdseconomie</i>
Strategische ambitie	De vrijetijdssector is de drager van de lokale economie. Strategische ambitie is om de vrijetijdseconomie te versterken in haar innovatiekracht, het stimuleren van een kwalitatief hoogstaand aanbod waarbij groei van de sector en leefbaarheid voor onze inwoners gelijk op moeten gaan. Doel is om middels een sterke(re) vrijetijdseconomie de lokale economie als geheel meer robuust en minder conjunctuurgevoelig te maken.
Waar staan we nu?	Met het vaststellen van de agenda Grenzeloos Gastvrij in 2025 is de eerste stap naar het versterken van de vrijetijdseconomie gezet. De agenda bevat een veelomvattende agenda voor de verbetering van de vrijetijdssector. Met verschillende acties versterkt de agenda onze kernkwaliteiten en draagt bij aan de leefbaarheid in de gemeente Vaals.
Wat willen we bereiken in 2026?	Een door de verschillende relevante stakeholders gedragen uitrol van de activiteiten uit de Agenda Grenzeloos Gastvrij realiseren.
Wat gaan we ervoor doen?	We prioriteren de activiteiten van de jaarschijf 2026 uit de agenda Grenzeloos Gastvrij op basis van actief draagvlak en uitvoeringsbereidheid bij de relevante stakeholders. We gaan actief op zoek naar initiatieven die beleving via storytelling aan het aanbod toevoegen. We gaan actief op zoek naar evenementen die aansluiten op onze kernkwaliteiten.
Welke middelen hebben we daarvoor nodig?	Voor de acties uit de agenda vrijetijdseconomie "Grenzeloos Gastvrij" die niet in de organisatie belegd kunnen worden, wordt voorgesteld om voor de duur van de uitvoeringsagenda (tot 2030) 0.8 fte extra aan te stellen.
Participatie	Voor de uitvoering van de agenda vrijetijdseconomie is een denktank van inwoners, ondernemers en andere betrokken stakeholders opgericht die de gemeente adviseert over de vrijetijdseconomie en aan de slag gaat met projecten uit de agenda.

Speerpunt	Stimuleren actief burgerschap
Strategische ambitie	Actief burgerschap en vrijwillige initiatieven zijn essentieel voor een sterke gemeenschap die maatschappelijke bewegingen in gang kan zetten en kan dragen: voor en door inwoners. Wij geloven in een bottom-up benadering en de 'big eight' aanpak, waarbij de ervaringen en de resultaten van de uitvoering het beleid en de regelgeving bepalen. Onderdeel van het actief burgerschap is ook gedeelde verantwoordelijkheid. Strategisch streven is om de posities van inwoners, maatschappelijke partners en gemeente daadwerkelijk gelijkwaardig te maken: in beleid en in uitvoering.
Waar staan we nu?	Door ondersteuning van vrijwilligersinitiatieven en actieve betrokkenheid van inwoners, vergroten we de maatschappelijke participatie en de sociale samenhang. De Participatievisie vormt daarbij een belangrijke leidraad.
Wat willen we bereiken in 2026?	Een gemeentebrede uitrol van onze faciliterende rol in participatietrajecten en experimenteren met het daadwerkelijk delen van verantwoordelijkheden.
Wat gaan we ervoor doen?	Naast alle bekende burgerinitiatieven gaan we actief op zoek naar burgerinitiatieven, al dan niet sluimerend, die een steuntje in de rug kunnen gebruiken. Het streven is om het aantal burgerinitiatieven die als vorm van actief burgerschap gezien kunnen worden, in 2026 te verdubbelen. In 2026 starten we in het kader van de Agenda Brede Leefbaarheid een zoektocht naar gedragen definities voor een schone, veilige en aantrekkelijke openbare ruimte. Doel van deze zoektocht is enerzijds om de behoeften/wensen van een kern of buurt helder te krijgen en van daaruit een buurt- of kernaanpak te formuleren, en anderzijds om verantwoordelijkheden in het beheer van de openbare ruimte op een verantwoorde en realistische wijze te delen. We analyseren bestaande initiatieven waarmee hulpvraag en hulpaanbod samengebracht worden, vaak op digitale wijze, en onderzoeken in hoeverre deze initiatieven meerwaarde kunnen opleveren. In 2026 experimenteren we met de instrumenten co-creatie en participatie in vraagstukken die zich, op het eerste gezicht, daar niet direct voor lenen. Bijvoorbeeld de opvang van speciale doelgroepen.
Welke middelen hebben we daarvoor nodig?	We starten met een structureel werkbudget van € 25.000. Afhankelijk van de ervaringen en voortgang kan vanaf 2027 een hoger bedrag aan de orde zijn.
Participatie	De aanpak krijgt vanuit de gelijkwaardigheidsgedachte vorm in samenspraak met inwoners en maatschappelijke organisaties, en in de praktijk.

Speerpunt	<i>Aanpassen groene middenberm Maastrichterlaan</i>
<i>Strategische ambitie</i>	Groen bij rijwegen dient overzichtelijk te zijn en ondersteuning te bieden aan het wegprofiel en de verkeersveiligheid. Dergelijk groen dient functioneel en onderhoudsarm te zijn.
<i>Waar staan we nu?</i>	De Maastrichterlaan is de belangrijkste verkeersader door het hart van Vaals. Deze is enkele jaren geleden opnieuw ingericht, maar de groene middenberm laat te wensen over: weinig beleving biedt en lastig te onderhouden. Ook zorgt de hoogte van de begroeiing soms voor onoverzichtelijke situaties.
<i>Wat willen we bereiken in 2026?</i>	De attractiviteit in het kernwinkelgebied is toegenomen als gevolg van een nieuwe inrichting van de groene middenberm.
<i>Wat gaan we ervoor doen?</i>	Vervanging van de huidige middenberm door groen dat voldoet aan de strategische eisen en daarnaast ook attractief is.
<i>Welke middelen hebben we daarvoor nodig?</i>	Een en ander zal binnen de bestaande budgetten gerealiseerd worden.
<i>Participatie</i>	Waar mogelijk kunnen inwoners en ondernemers worden betrokken bij de herinrichting van de middenberm. Er zal sowieso gesproken moeten worden met de Provincie Limburg vanuit haar rol van wegbeheerder.

Speerpunt	Doorontwikkeling van de dienstverlening
Strategische ambitie	Strategische ambitie is een adequate dienstverlening met een evenwichtige mix van fysiek en digitaal, en op afspraak en vrije inloop. Het KCC wordt strategisch gepositioneerd als portaal waar ook voor inwoners relevante informatie voorhanden is van dossiers die spelen in het sociale en fysieke domein.
Waar staan we nu?	De evenwichtige mix is gerealiseerd en bevalt goed, afgaande op de reacties van inwoners. In 2025 zijn we van start gegaan met de gidsfunctie van het KCC.
Wat willen we bereiken in 2026?	Een uitbouw van het ingezette traject zodat we in 2026 een volwaardige gidsfunctie realiseren. Een gidsfunctie waarbij de KCC-medewerker fungeert als gids voor de inwoner met een vraag, zorgt voor warme overdracht en, indien nodig, interne aanjager.
Wat gaan we ervoor doen?	De gidsfunctie vraagt specifieke kwaliteiten. Onze medewerkers zullen daarop getraind worden. De gemeentelijke organisatie zal voorbereid worden op de specifieke positie van een interne gidsfunctie, middels workshop en presentatie. De gidsfunctie van het KCC zal gepositioneerd worden in de externe communicatie.
Welke middelen hebben we daarvoor nodig?	Vooralsnog gaan we ervan uit dat de training binnen het bestaande budget uitgevoerd kan worden. Blijkt dat niet het geval, dan zal een en ander meegenomen worden in de begroting 2026.
Participatie	Via de lerende aanpak zullen de ervaringen van medewerkers en inwoners permanent verwerkt worden in de aanpak.